

stemme, hvilken Ret da Godseieren har, som skal ham lovligt tilkjendes ved Udløsningen, og hvilken Ret da Fæstebonden har, som skal ham lovlig tilkjendes ved at faae Fæstet til Eiendomsret. Ja, det er noksom bekendt, at Hovedgaardseieren egentlig ingen Godseier er af Fæstegodsset, og det er han heller ikke kaldt i Lovsproget tilforn i ældre Tid, han er kaldt Godshusbond, Godsbestdder, Jorddrot og flere sliige Navne. Det er kun en ny Benævnelse, at man har sagt Godseier; men Hovedgaardseier det er altid gammelt og rigtig Dansk, og har sin fulde Betydning. Naar vi altsaa spørge, hvilken Eiendomsret har Godshusbonden i Fæstegodsset, da har han den Ret, som daglig lader sig tilsyne, og som bestaaer i, at han kan tage al den aarlige Fæsteafgift og den Indfæstningssum af Fæsterne, han kan faae. Den Ret skal ham altsaa sikkes, den skal ham beskyttes, og ved en Afløsning deraf skal han faae en Erstatning tilstrækkelig til at veie op derimod. Det er hans Ret, som Loven bør unde og tilkjende ham. Spørge vi nu, hvad er da Fæstebondens Ret? — saa svarer jeg: det er hans Ret, at alle de forøgede Forbedringer, som Stedet modtager i hans Fæstetid, og som er Frembringelse af hans egen Flid, Arbeide og Dpoffrelse, saasom Forøgelsen af Kornafgrøde, Dvægafgrøde til forøget Forbedring, ja Alt, hvad der gjør, at Stedet bliver i høiere og høiere Værdi, det er, saalænge hans Fæstetid varer, hans virkelige Eiendomsbesiddelse, hvorover han alene har fri Eiendomsret, naar han svarer sin Godshusbonde den Deel, som denne har betinget sig. Naar nu altsaa en Fæster, som har en saadan Ret, skulde kjøbe sin Gaard, det vil sige affjøbe Godsbestdderen den Ret, den Eiendomsret, som han har til denne Afgift og denne Indfæstning, da see vi jo dog, at her maae vi ikke gaae hen og sige, at han skal kjøbe sit Fæstested til saa høi en Priis, som om det var en fremmed Eiendom, — men paa dette Grundlag staaer dog Lovudkastet; Lovudkastet siger, at Commissionen, som foreslaades til at bestemme Afløsningssummen, skal sætte Prisen efter en Burdering, som anden Priis i fri Handel og Wandel for Eiendomsret, altsaa skulde Fæsteren efter dette Lovudkast give den samme Priis for sin Gaard, som

enhver Anden skulde give. Det er den falske Grund at stille Sagen paa; det er at stille Afhændelsen under Anvendelse af Expropriation; men derhen hører aldeles ikke denne Sag. Siger man her, at Lovudkastet dog indrømmer, at der skal tages Hensyn til de Forbedringer, Fæsteren har gjort i sin Fæstetid flere end dem, han i Fæstebrevet er forpligtet til, da vide vi Alle, at i Fæstebrevet staae Forpligtelser til langt flere Forbedringer, end han kan gjøre, saa at dette kan her slet ingen Ret eller Godtgjørelse være for Fæsteren, det er kun et Skin i Lovudkastet. Nei! Lovens Grundlag er den, at Fæsteren skal kjøbe ikke alene Godseierens Part for at blive afløst; men han skal ogsaa kjøbe sin egen, han skal kjøbe her den Ret tillige, som han er i fuld Eiendomsbesiddelse af, saalænge hans og hans Enkes Fæstetid varer, og saa tillige kjøbe den Slægtfølgeret i Fæstestedet, som Lovgivningen ogsaa stedse har, om ikke vedtaget, saa dog hævdet som Sædvane og holdt Haand over, nemlig Efterskommernes Sædvaneret. Alt dette skal han give Slip paa, naar vi gaae ind paa Expropriationen, og dermed var Fæsteren ikke alene saa lide tjent, som han kunde være, men han var værre tjent, end om der slet ingen Lov kom ud; thi da kunde han dog holde sin Fæstetid ud og stod kun Fare for, at Stedet da i værste Fald fattes til Auction ved Fæstledighed, og hans Familie da kom til at kjøbe det som en anden fremmed Eiendom, dersom den vilde have Stedet. Det er i værste Tilfælde; men Lovudkastet er endnu værre, fordi det forudsætter, at han skulde love den samme Sum strax, som om han kjøbte en fremmed Eiendom til gangbar Priis, hvorved han for sin Tid dog skulde hense paa for samme Afgift som hidtil — men hans efterladte Familie skulde tage hele Kjøbesummen paa sig og gaae tilgrunde. Det var derfor, jeg tog haardt paa dette Forslag ved første Behandling i forrige Sessjon; men jeg vil nok troe, at de fleste ikke have lagt Mærke dertil (Latter), lagt Mærke til, hvori denne bespøffelige Omsorg for Fæstefamilierne ligger. Med Hensyn til, at den ærede Forslagsstiller har afftaaet sin Forsørgelsesret til Forslaget, og overladt denne til et Par Eftermænd, da beklages kun Savnet af hans Omsorg i For-